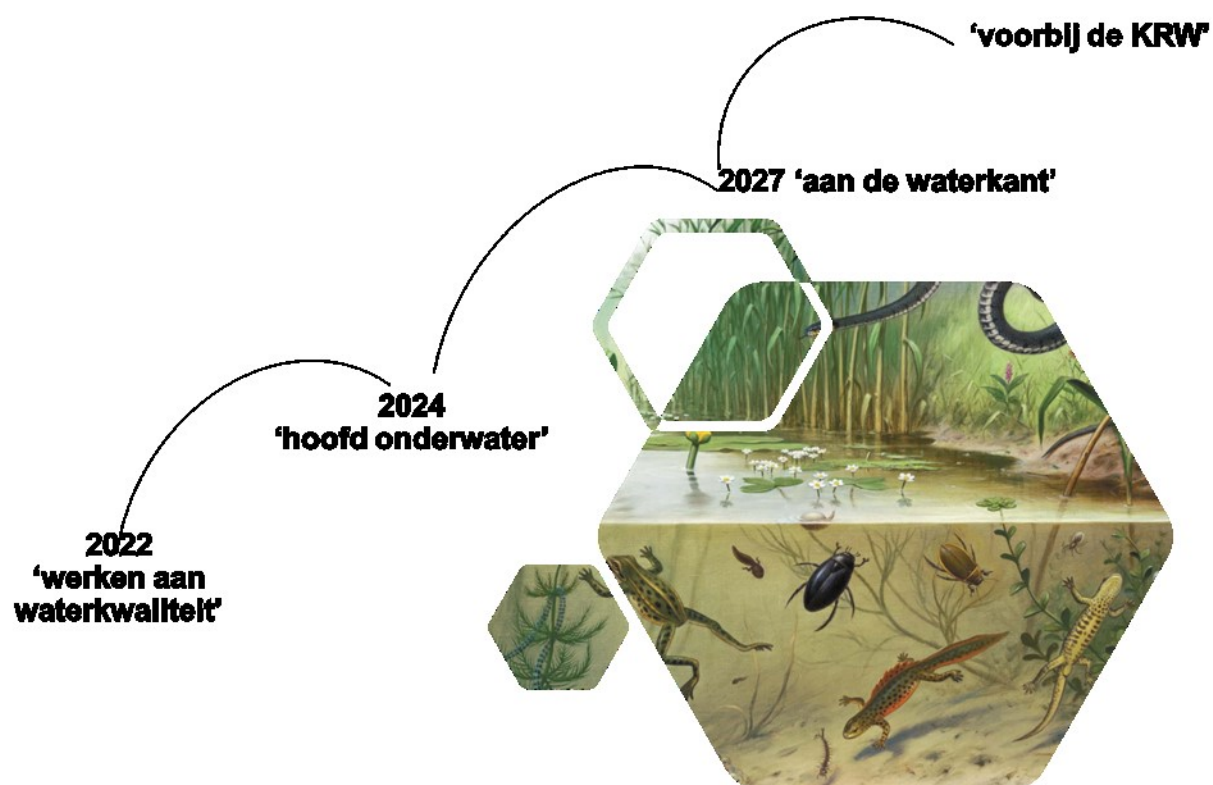

Plan van Aanpak Evaluatie KRW 2024

Spoor 2 Werkplan KRW

Inhoudsopgave

1. Aanleiding & Probleemstelling
2. Drie sporen in het KRW werkplan
3. Aansturing & organisatie
4. Doel & Meerwaarde
5. Resultaat & Afbakening
6. Deelprojecten & Acties
7. Haalbaarheid
8. Fasering
9. Financiering & inzet

1. Aanleiding & Probleemstelling

De meest recente waterkwaliteit evaluaties (nationale analyse waterkwaliteit (NAW)¹ en ex-ante analyse waterkwaliteit²) geven inzicht in het doelbereik dat behaald wordt met de ontwerp-stroomgebiedbeheerplannen en het 7^e Nitraat Actieprogramma (NAP). Hieruit kwam naar voren dat in delen van Nederland een restopgave blijft en doelen niet overal in zicht zijn. Enerzijds doordat de effecten van maatregelen vaak niet direct zichtbaar zijn, niet altijd goed in te schatten zijn of omdat niet alle benodigde maatregelen uiterlijk in 2027 gepland of uitgevoerd zijn. Met het Coalitieakkoord zijn aanvullende middelen beschikbaar gekomen om de waterkwaliteit verder te verbeteren, dit is uitgewerkt in het Addendum op het 7e NAP.

Er is een risico dat de Europese Commissie via inbreukprocedures lidstaten gaat aanspreken op de voortgang van de verbetering van de waterkwaliteit. Er is ook een risico dat regionale en lokale projecten worden gehinderd als de gestelde KRW doelen niet gehaald worden.

In de kamerbrief ³van 2 juni 2020 heeft de Minister een brede tussenevaluatie aangekondigd van het bereiken van de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW), het mestbeleid, en voortgang van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW). Deze evaluatie is een ijkmoment om te bezien of Nederland op koers ligt voor het halen van de KRW doelen, waar eventueel bijgestuurd kan worden en welke onderbouwing er is op locaties waar de doelen nog niet gehaald worden.

In maart 2022 zijn de derde generatie KRW stroomgebiedbeheerplannen⁴ (SGBP) vastgesteld. De komende zes jaar zijn cruciaal voor de uitvoering van de KRW maatregelen en het bereiken van de KRW doelen. Halverwege deze planperiode – in 2024- moet duidelijk worden wat nodig is voor een goede verantwoording naar de Europese Commissie (EC) in 2027 en hoe verder te gaan met de KRW na 2027. Voor de evaluatie wordt in 2024 de balans over het Nederlandse waterkwaliteitsbeleid (landelijk en regionaal) opgemaakt. De uitkomsten van de evaluatie zullen dienen als basis voor nieuwe besluiten richting 2027, zoals het nemen van meer of andere maatregelen, het in kaart brengen van natuurlijke omstandigheden en/of het toepassen van doelverlaging en de invulling van het maatregelenpakket voor het 8^e NAP in 2026. Daarnaast zullen resultaten uit de evaluatie gebruikt worden om te bepalen welke extra informatie nodig is voor de verantwoording richting de EC. Cruciaal is dat alle partijen (zowel landelijk als regionaal) komen tot een gezamenlijk beeld van de opgaven, maatregelen en handelingsperspectief.

In PT breed van november 2021 is o.b.v. een startnotitie de intentie uitgesproken om samen te starten met het vormgeven van de evaluatie. In samenwerking hebben IenW, LNV, RWS, Unie van Waterschappen, IPO, Vewin, DAW en RAOvoorzitters vervolgens dit plan van aanpak opgesteld. Tijdens het opstellen heeft op verschillende momenten consultatie met achterban van genoemde partijen plaatsgevonden, evenals consultatie met de regio in RAO/RBO en op de rijk-regiodag april 2022. Dit plan van aanpak ligt bij BO Water juli 2022 voor ter goedkeuring.

De Kaderrichtlijn Water (KRW) is een Europese richtlijn met als doel het verkrijgen van een goede chemische en ecologische toestand van het oppervlakte- en grondwater. Zowel rijk als regio hebben de afgelopen planperiodes vele maatregelen uitgevoerd om de waterkwaliteit te verbeteren. De Delta-aanpak Waterkwaliteit heeft daar een extra impuls aan gegeven. Er resteert echter nog een aanzienlijke opgave en er staan nog verschillende maatregelen voor de komende periode op het programma.

Eind 2027 eindigt de derde planperiode van de KRW. De richtlijn schrijft voor dat uiterlijk dan de waterkwaliteitsdoelen moeten zijn bereikt, tenzij natuurlijke omstandigheden dat beletten. Dit betekent dat in 2027 alle benodigde maatregelen moeten zijn uitgevoerd. Als het dan nog een bepaalde tijd duurt voordat de doelen daadwerkelijk worden bereikt is dat vanuit de richtlijn acceptabel, echter dit dient goed onderbouwd te worden.

2. Drie sporen in het KRW werkplan

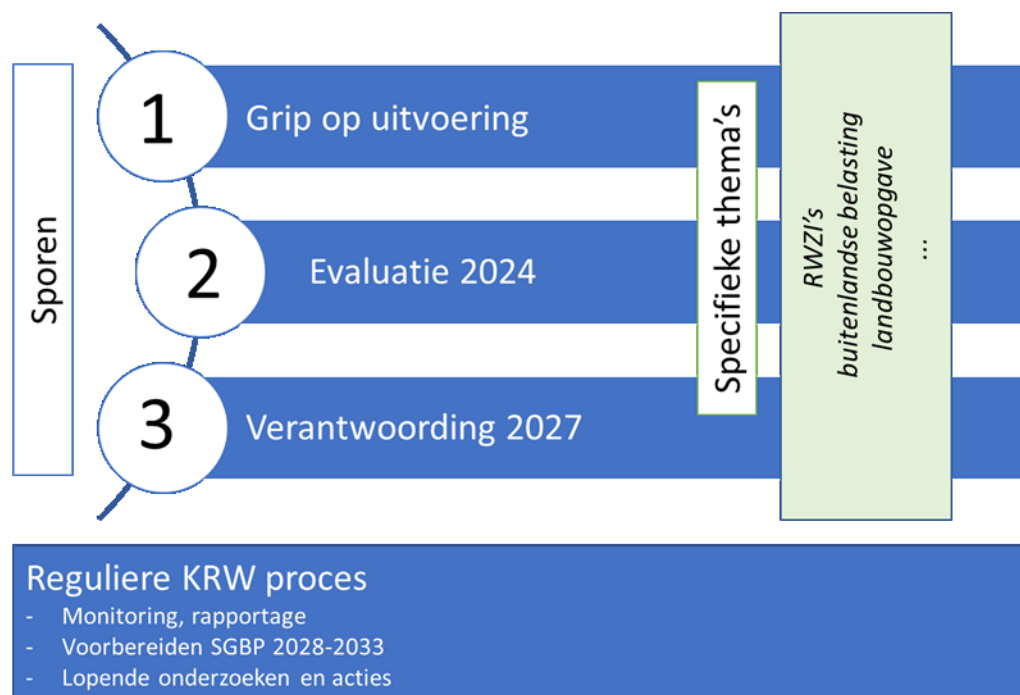
Om de komende jaren samen verder te werken aan de KRW opgave zijn er drie sporen onderscheiden (zie figuur 1). De evaluatie is spoor 2. Daarnaast wordt in spoor 1 'Grip op de uitvoering' gekeken naar de uitvoering en in Spoor 3 'Verantwoording richting 2027' specifiek naar de verantwoording richting EC (zie voor nadere toelichting van deze sporen het KRW werkplan dat ter informatie voorligt bij BO Water). Deze sporen lopen naast het bestaande KRW werk en vereisen deels nieuwe acties. Het reguliere KRW werk zal doorlopen, waarbij gedacht kan worden aan voorbereiding op SGBP4, reguliere monitoring en data verzameling en KRW afstemming regionaal en internationaal.

¹ <https://www.pbl.nl/publicaties/nationale-analyse-waterkwaliteit-0>

² <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/09/28/ex-ante-analyse-waterkwaliteit>

³ IENW/BSK-2021/150646 voortgangsbrief water

⁴ [Stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 - Helpdesk water](#)

Figuur 1: Drie sporen in het KRW werkplan

De evaluatie levert input voor de andere sporen van het KRW werkplan. Vragen uit andere sporen kunnen meegenomen worden in de evaluatie, zo kan er in spoor 3 gaandeweg meer duidelijkheid komen over de noodzakelijke data voor het onderbouwen van doelverlaging of doelvertraging.

3. Aansturing & organisatie

Het verbeteren van de waterkwaliteit is in Nederland breed belegd. Dat blijkt ook uit de betrokkenheid bij het opstellen van dit plan van aanpak en ook uit het toegezegde commitment om mee te werken aan de evaluatie. Deze evaluatie wordt gezamenlijk opgepakt, onder regie van IenW. IenW faciliteert de KRW sporen aanpak en de evaluatie zodat er gezamenlijk wordt gewerkt aan (het in beeld brengen van) de voortgang van de uitvoering van de KRW, het KRW doelbereik en de verantwoording richting Europese Commissie. De besluitvorming over het plan van aanpak van de evaluatie vindt plaats in het directeurenoverleg (DO) en het Bestuurlijk Overleg (BO) Water. In het onderstaande schema is de invulling van de projectorganisatie weer gegeven.

Bestuurlijk Overleg Water	Voorzitter: IenW
	Leden: RWS, UvW, IPO, Vewin, VNG, RBO's, LNV
Directeurenoverleg Water	Leden: RWS, UvW, IPO, Vewin, VNG, RBO's, LNV
Projectteam (wekelijks)	Marjolein van Eerd IenW-RWS WVL Peter Wondergem IenW-RWS WVL Christa Groshart IenW-DGWB
Kernteam (maandelijks)	Projectteam & Eke Buis LNV Giselle Snels DAW (RVO) Lodewijk Schiltkamp namens RAOvz Michaël Bentvelsen UvW Mirja Baneke Vewin Merijn de Jong IPO Tobie Chamuleau RWS Noud Kuijpers programmabureau Maas Steffie Paardekooper IenW-DGWB (agendalid)
Opdrachtnemers	Opdrachtverlening volgt in de implementatiefase. Dit zal zowel kennisinstututen als marktpartijen betreffen.

KRW vanaf 2022: samen verder

Het projectteam zal de dagelijkse sturing van het project op zich nemen, het overzicht over de gehele evaluatie bewaren, sturingsvragen agenderen in het Directeurenoverleg (DO) en afstemming borgen met de andere sporen binnen het KRW werkplan. Het kernteam fungeert als begeleidingsgroep en het projectteam zal regelmatig met het kernteam afstemmen. De samenstelling van het kernteam kan daartoe nog veranderen indien er de wens is om meer regionale partijen toe te voegen. Er zal regelmatig afgestemd worden met de RAO-voorzitters, de Landelijke Werkgroep Grondwater (LWG) en de RAOs/RBOs. De rijk-regio dagen worden gebruikt om een bredere groep van betrokkenen te informeren en regionale expertise en inzichten op te halen. Het Directeurenoverleg (DO) en Bestuurlijk Overleg (BO) Water wordt geïnformeerd over voortgang; indien nodig zullen politiek-bestuurlijke keuzes aan hen voorgelegd worden. Het DO Water wordt gebruikt voor (bij)sturing en indien nodig voor opschaling.

4. Doel & Meerwaarde

In eerdere analyses (NAW⁵ en ex-ante analyse waterkwaliteit⁶) is middels een landelijke modelberekening een landelijk en regionaal beeld geschetst van het ingeschatte doelbereik in 2027. Impact van regionale maatregelen is bepaald door regionale analyses die op verschillende wijzen zijn afgeleid. Uiterlijk in 2024 dienen waterbeheerders per KRW waterlichaam kennis te hebben over de toestand, het doelbereik en het resterend handelingsperspectief van deze waterlichamen. Het jaar 2024 is het moment om keuzes te maken richting (verantwoording in) 2027. Doel van de evaluatie 2024 (spoor 2) is om de balans van de waterkwaliteit in Nederland op te maken en inzicht te verkrijgen in prognose van het doelbereik 2027, resterende waterbeheerkwesties en het resterend handelingsperspectief. Dit is een belangrijke stap in het KRW proces richting 2027 welke door alle betrokken partijen doorlopen moet worden. De evaluatie biedt een kans om dit gezamenlijk te doen zodat een gezamenlijk gedragen conclusie kan worden getrokken van de waterkwaliteit op niveau van het waterlichaam. Daarbij zullen verschillende deelprojecten, tussenproducten en mijlpalen opgeleverd worden (zie hoofdstuk 6), waarvan de uitkomsten direct benut kunnen worden.

Hoofddoelstelling:	Doel van de evaluatie waterkwaliteit 2024 is om middels een proces van Joint Fact Finding: 1) één gedragen en gedeelde inschatting van het verwachte doelbereik KRW 2027 per KRW waterlichaam te verkrijgen; 2) meer inzicht te verkrijgen in achterliggende oorzaken van een resterend doelgat en het mogelijke handelingsperspectief. Daarbij is van groot belang dat de analyse leidt tot een door alle waterbeheerders gedragen beeld. Voor de evaluatie wordt voortgebouwd op de resultaten van en inzichten uit de NAW, de ex-ante analyse en de regionale analyses en alle andere relevante, beschikbare analyses en studies. Waar nodig worden aanvullende landelijke en regionale doorrekeningen gedaan. Dit wordt getoetst aan de daadwerkelijke ontwikkeling van de waterkwaliteit. De evaluatie levert bovendien input voor de andere sporen van het werkplan KRW. Uiteindelijk kan er op basis van het gedeelde beeld uit de evaluatie één gezamenlijke lijn gekozen worden voor de verantwoording naar de Europese Commissie in 2027 en voor de vervolgaanpak in SGBP4.
---------------------------	---

In het proces om te komen tot dit plan van aanpak hebben alle betrokken partijen nagedacht over de meerwaarde van een evaluatie en wat er nodig is om die meerwaarde – vanuit de evaluatie – te genereren. De belangrijkste meerwaarde is het gezamenlijke Joint Fact Finding traject dat de kans biedt om regionale inzichten in het landelijke beeld mee te nemen en zo één beeld van de (verwachte) waterkwaliteit te ontwikkelen. Daarnaast zijn belangrijke meerwaarden: 1) begrijpen van verschillen tussen regionale en nationale water kwaliteit analyses, 2) doorrekenen van nieuw beleid en inzichten, 3) doorrekenen van aanvullende scenario's, 4) verbeterde bronanalyse, 5) doorrekenen effecten specifieke maatregelen.

5. Resultaat & Afbakening

Resultaatdefinitie

De evaluatie levert inzicht in de meest actuele toestand van de KRW waterlichamen (per 2024) en de geprognoseerde toestand van de KRW waterlichamen in 2027 en in geval van een doelgat inzicht in

⁵ <https://www.pbl.nl/publicaties/nationale-analyse-waterkwaliteit-0>

⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/09/28/ex-ante-analyse-waterkwaliteit>

KRW vanaf 2022: samen verder

achterliggende oorzaken en bijbehorend, concreet handelingsperspectief. De resultaten worden uiterlijk Q3 2024 opgeleverd in een rapportage. De hoofdelementen van de rapportage worden zo gedefinieerd dat deze snel en eventueel tussentijds al worden opgeleverd. De tussenresultaten worden besproken in het kernteam dat maandelijks bijeenkomt. Deze tussenresultaten worden ook gedeeld en besproken met RAO-voorzitters, RAO/RBO's en op rijk-regio dagen. De uitkomsten bieden – samen met spoor 1 en spoor 3 uit het KRW werkplan - de basis voor vervolgspraken en te maken keuzes richting 2027.

Afbakening

De evaluatie spitst zich toe op KRW waterlichamen (grond- en oppervlaktewater, drinkwaterbronnen) en KRW ecologie en chemie (KRW-stoffen en nutriënten). Op plekken waar dit relevant is voor KRW doelbereik zal ook verkend worden hoe inzichten voor landbouw specifieke wateren (geen KRW-waterlichamen) meegenomen kunnen worden. Niet-KRW stoffen (niet verplicht onder de KRW) worden niet meegenomen in de kwantitatieve landelijke analyse. De insteek is om op thema's/stofgroepen die niet verplicht zijn onder de KRW - maar wel van invloed zijn op KRW doelbereik - met name kwalitatief te reflecteren. Het gaat dan bijvoorbeeld om niet-toetsbare gewasbeschermingsmiddelen, PFAS en medicijnresten. Op deze wijze blijft de evaluatie 2024 als project behapbaar met een focus op wat wettelijk verplicht is en wat past in de gegeven tijd.

Relatie met andere projecten en evaluaties

De evaluatie zal andere (evaluatie)trajecten en de daaruit afkomstige uitkomsten waar mogelijk benutten. Een belangrijk voorbeeld zijn de ecologische analyses die voor het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) worden gedaan. Deze zullen ook inzicht verschaffen in de bijdrage aan de KRW doelen en zijn dus relevant voor de evaluatie 2024. Andere voorbeelden van belangrijke evaluaties zijn de evaluatie Meststoffenwet en de Nitraatrapportage. De eerste resultaten van de nieuwe monitoringsaanpak binnen het DAW worden in 2024 verwacht. Ook wordt de aanpak in de Bestuursovereenkomst nitraat in grondwaterbeschermingsgebieden in de eerste helft van 2022 geëvalueerd, en wordt een evaluatie van de effectiviteit van maatregelenprogramma's uit de uitvoeringsprogramma's van de gebiedsdossiers uitgevoerd door RIVM. Daarnaast zijn ook de evaluatie van de N2000-beheerplannen en evaluatie van de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) van belang. Met de trekkende organisaties van deze evaluaties is afgesproken om activiteiten met deze evaluatie 2024 te verbinden, zodat ze elkaar onderling versterken en dubbel werk wordt voorkomen. Een punt van zorg dat nader overleg vereist is dat LNV heeft aangegeven de evaluatie van de 2^e nota duurzame gewasbescherming waarschijnlijk niet uit te gaan voeren. Die evaluatie kan waardevolle informatie opleveren voor de KRW. Er moet in elk geval een link gelegd worden met de voortgang van het uitvoeringsprogramma van de Toekomstvisie gewasbescherming 2030.

De doorontwikkeling van het modelinstrumentarium is een separaat project. Het modelinstrumentarium is van praktisch belang voor de reikwijdte, mogelijkheden en kwaliteit van de evaluatie 2024. Tot 2024 kunnen enkel kleine 'no-regret' aanpassingen in het modelinstrumentarium worden doorgevoerd. Het beschikbare instrumentarium voor de evaluatie 2024 blijft daarom grotendeels gelijk aan hetgeen gebruikt is voor de NAW en ex-ante analyse. Voor de definitieve verantwoording in 2027 wordt ingezet op een sterkere doorontwikkeling van het model. Dit plan van aanpak is afgestemd met de ontwikkelaars van het modelinstrumentarium.

6. Deelprojecten & Acties

De evaluatie bestaat uit drie deelprojecten:

1. Basis op orde: leren van eerdere analyses;
2. Balans opmaken: toestand 2024;
3. Prognose 2027: één gezamenlijk beeld.

De deelprojecten moeten borgen dat de landelijke en regionale analyses elkaar versterken om zoveel mogelijk tot één inschatting van doelbereik te komen o.b.v. goede onderbouwing. Dit zal helpen bij het bepalen van het handelingsperspectief, of het extra maatregelen betreft of het accepteren en verantwoorden van een doelgat. Het uitgangspunt hiervoor is een nauwe samenwerking tussen alle betrokkenen. Het is van belang om een gezamenlijk gedeeld beeld te krijgen over de uitkomsten van de uitgevoerde en nog uit te voeren landelijke en regionale analyses (cq. doelbereik/doelgat). Hiervoor is een iteratief proces van Joint Fact Finding (JFF) en analyse beoogd. Zo'n proces vraagt in de eerste plaats openheid en betrokkenheid (tijd) van alle bij de evaluatie betrokken partijen (zie ook uitwerking deelprojecten in hoofdstuk 6).

Het gebruik van het landelijk modelinstrumentarium wordt binnen deze evaluatie beperkt tot het doorrekenen van nieuw beleid en nieuwe ontwikkelingen t.o.v. de ex ante analyse (2021) gebaseerd op de meeste recente meetgegevens. Regionale analyses en expertise krijgen een belangrijke rol, omdat deze op dit moment meer gedetailleerd inzicht lijken te geven in de verwachte toestand van de waterkwaliteit in 2027 en in de bronnen op waterlichaam-niveau. Kanttekening hierbij is dat regionale analyses op verschillende manieren uitgevoerd zijn waarbij onduidelijk is welke uitgangspunten gehanteerd zijn en welke onzekerheden en gevoeligheden er zitten in deze analyses. Daarom is het van belang door middel van JFF gezamenlijk duidelijkheid en zekerheid te krijgen

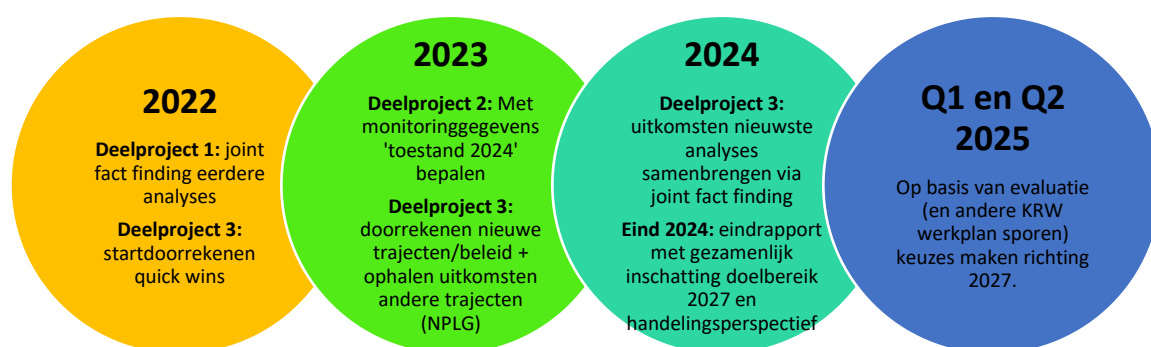
Bijlage 2 bij Vraagspecificatie

KRW vanaf 2022: samen verder

over uitgevoerde analyses naar doelbereik/doelgat. Indien noodzakelijk kunnen aanvullende regionale analyse worden gedaan. Dit past in de projectplanning.

De gekozen procesaanpak van JFF is iteratief (Zie figuur 2). JFF start in 2022 in deelproject 1 met inhoudelijke en modelmatige leerpunten uit de verschillen tussen de regionale analyses met de eerder uitgevoerde landelijke analyses. Opgedane inzichten worden toegepast bij de verdere uitwerking van de evaluatie. Ook kan het nodig zijn om aanvullende regionale analyses uit te voeren. Daarna wordt JFF toegepast in 2024 in deelproject 3 om de nieuwste landelijke en regionale kennis en inzichten samen te brengen. Beide JFF stappen zorgen voor de continue verbinding en transparantie om te komen tot één gedeeld en gedragen beeld over de toestand en het doelbereik van de waterkwaliteit.

De deelprojecten inclusief acties, betrokken partijen en planning zijn hieronder in detail toegelicht.

Figuur 2: Deelprojecten in de tijd geplaatst 2022-2025

Deelproject 1 - Basis op orde: leren uit eerdere analyses (Q3-Q4 2022)

Het verwachte doelbereik 2027 in de analyses van regionale waterbeheerders en de nationale analyses verschilt. Er is geen eenduidige verklaring voor deze verschillen en dit leidt tot terugkerende discussies. Het is daarom belangrijk om in 2024 een gezamenlijk beeld te hebben van doelbereik en resterende opgaven zodat richting 2027 de juiste vervolgstappen gezet kunnen worden. Daarom is het dit deelproject om:

1. Te leren van eerder uitgevoerde analyses en duidelijkheid en begrip te krijgen over verschillen en overeenkomsten tussen de gebruikte modellen, uitgangspunten en de resultaten van de analyses. Deelproject 1 wordt het eerst uitgevoerd (zie tijdslijn figuur 2). Openheid over de gebruikte analyse methoden, de uitgangspunten, de gebruikte gegevens en de inschatting van effecten van maatregelen en daarmee inzicht in de onderbouwing van de verschillende landelijke en regionale analyses is (en blijft gedurende de hele evaluatie) hierbij van groot belang.
2. Het identificeren van kansen om de regionale analyses aan te vullen of verbeteren: bijvoorbeeld het (regionaal) doorrekenen van NPLG per beheergebied.

De nieuwe inzichten uit de JFF en het gezamenlijk werken aan een format voor de regionale analyses bieden kansen om de onderbouwing (en dossiervorming) te verbeteren.

Tabel 1.1: Acties horende bij deelproject 1 basis op orde: leren uit eerdere analyses

	Actie	Proces en verwachte uitkomsten	Betrokken partij(en)	Timing
1.1	Meer begrip krijgen van het landelijk modelinstrumentarium Onzekerheden, gevoeligheid en bandbreedte delen.	Gebruik maken van al uitgevoerde gevoeligheidsanalyses. Bij het doorontwikkeling van het modelinstrumentarium en de reviewstudie van het LWKM wordt	IenW en kennisinstituten	Q3 en Q4 2022

		gekeken naar vergroten van de zekerheid van de berekende resultaten.		
1.2	Begrijpen verschillen en overeenkomsten in gebruikte analysemethoden in regionale en landelijke analyses. Verdiepen van het begrip voor inhoudelijke uitkomsten van eerdere analyses	1. Desk studie: verschillen en overeenkomsten waterkwaliteitsmodellen (beter) inzichtelijk maken. Inzoomen op bijvoorbeeld: input, aannames, methodiek. 2. Sessies met waterbeheerders om te komen tot een gedeeld beeld over het gebruik van waterkwaliteitsmodellen. Openheid over data en onderbouwing is vereist. Proces geeft duiding aan en onderling begrip voor de resultaten van de analyses. 3. Lessen destilleren uit gedeelde uitgangspunten voor regionale analyses. Inrichting opzetten zodat landelijke en regionale analyses beter op elkaar aansluiten en elkaar versterken t.b.v. deelproject 3.	lenW initieert, coördineert, zet opdracht uit. RWS, waterschappen, provincies, kennisinstituten, DAW en drinkwaterbedrijven leveren inzichten aan voor desk studie, nemen deel aan sessies en dragen bij aan Joint Fact Finding.	Q3 en Q4 2022

Deelproject 2 - Balans opmaken: toestand van het water in 2024**(Q3 2023- Q12024)**

Deelproject 2 heeft als doel inzicht te krijgen in de toestand van het water in 2024. Het gaat om inzicht in de actuele toestand op KRW (grond- en oppervlakte) waterlichaam niveau en dat is nodig om i.c.m. de prognose voor 2027 de juiste keuzes richting 2027 te maken. Deze tussenstand wordt tevens benut in RBO's, SG Water en TK. Dit deelproject wordt landelijk uitgevoerd en vraagt geen extra werk van andere partijen: lenW coördineert, initieert en voert uit. Voor deelproject 2 worden de meest recente monitoring gegevens van RWS, provincies en waterschappen verkregen via de reguliere monitoringsprogramma's en het IHW. In gesprek met de LWG dient bepaald te worden welke meetrone benut kan worden om de meest actuele toestand van de kwaliteit en kwantiteit van het grondwater te tonen. Voor verschillende onderdelen van dit deelproject wordt aangesloten op al voorziene, landelijke monitoring en evaluatie.

Tabel 1.2: acties horende bij deelproject 2: balans opmaken

	Actie	Proces en verwachte uitkomsten	Betrokken partij(en)	Timing
2.1	Toestand waterkwaliteit per KRW grond- en oppervlaktewaterlichaam in beeld brengen Betreft KRW stoffen, KRW nutriënten en KRW parameters (zowel ecologisch als chemisch). Zoals gedaan in ex-ante analyse en NAW. Zo actueel mogelijk d.w.z.: In 2024 is monitoringdata tot en met jaar 2022 beschikbaar. N en P is via NiR tot en met 2023 beschikbaar.	Data wordt verzameld via reguliere proces waterbeheerders en IHW – in principe geen extra werk. Onderdeel van het evaluatie rapport wordt een door lenW opgestelde rapportage over toestand waterkwaliteit 2024 en ontwikkeling door de jaren. Met behulp van trendbepaling inzicht in ontwikkeling waterkwaliteit geven. Met behulp van kaartbeelden ruimtelijke inzichten in de waterkwaliteit. In het eindrapport wordt dit gekoppeld aan de prognose 2027.	lenW als trekker. RWS, provincies en waterschappen (en waar nodig drinkwaterbedrijven) leveren data; regulier proces dat geen extra inzet vraagt. IHW verzamelt data.	Reguliere datalevering in 2022 en 2023. Balans opmaken van de toestand Q4 2023.
2.2	Kwalitatieve inschatting toestand overige stoffen die van invloed zijn op KRW doelbereik in de grond- en oppervlaktewaterlichamen. Dit betreft: medicijnresten, hormoon verstorende stoffen, opkomende stoffen (waaronder PFAS), niet toetsbare GBM,	Bundelen van nieuwe inzichten; in aanvulling op eerdere reflecties uit ex-ante en NAW. Mee te nemen nieuwe ontwikkelingen: kennisimpuls waterkwaliteit o.a. ESF toxiciteit STOWA, herziening richtlijn stedelijk afvalwater, zware metalen,	lenW zet opdracht uit: marktpartij voert kwalitatieve reflectie uit en stelt rapportage op. lenW, UvW, STOWA, RWS, provincies en waterschappen	Q1 2024

	metalen, overige drinkwater relevante stoffen. Indien mogelijk inzicht geven in mengseltoxiciteit.	bestrijdingsmiddelenatlas, Grondwateratlas bestrijdingsmiddelen.	leveren (regionale) expertise en inzichten chemie.	
2.3	Actualisatie bronanalyse. In ieder geval relatief (hoe bronnen zich in omvang tot elkaar verhouden).	Analyse landelijk en per regio.	lenW en kennisinstituten. RWS, provincies en waterbeheerders of per RBO zoals is uitgevoerd in regio Maas; indien uit deelproject 1 blijkt dat hiervoor mogelijk aanvullende analyses nodig zijn.	n.t.b.
2.4	Semi-kwantitatieve inschatting afwentelproblematiek KRW wateren op mariene milieu	lenW bundelt inzichten op basis van bestaande studies (ex-ante en Deltares).	Enkel landelijk; lenW trekt.	n.t.b.

Deelproject 3: Prognose 2027: één gedragen beeld**(Q3 2022-Q4 2024)**

Deelproject 3 zal ingaan op het doelbereik in 2027 voor zowel grond- als oppervlaktewateren en welke aanvullende maatregelen nog mogelijk zijn. Hiervoor is het nodig dat:

1. Er inzicht is in het verwachte KRW doelbereik 2027, begrip is van het resterend doelgat en het resterende handelingsperspectief,
2. Dat er meer zicht is op de effectiviteit van (individuele) maatregelen.

Dit deelproject vraagt om enkele nieuwe landelijke doorrekeningen, en zal met name gaan om het beter begrijpen van het berekende doelbereik en de resterende handelingsperspectieven in samenwerking met de verschillende waterbeherende partijen.

Er is gekozen voor een Joint Fact Finding aanpak voor de onderdelen horende bij dit deelproject: landelijk wat nodig en/of nieuw is en regionaal om het gewenste detailniveau en voldoende gedetailleerde onderbouwing te bereiken. Regionale analyses en expertise vormen een belangrijke input voor dit deelproject; zij leveren inzicht in doelbereik en handelingsperspectief en effectiviteit van maatregelen per (type) waterlichaam (zie hieronder actie 3.4). De evaluatie 2024 beoogt één gezamenlijke inschatting van het doelbereik en het doelgat. Dit helpt het bepalen van het resterende handelingsperspectief, ofwel extra maatregelen ofwel een gezamenlijke strategie voor het verantwoorden van het doelgat. lenW initieert, coördineert, en organiseert het proces en zet de landelijke modelanalyses voor nieuwe beleidsontwikkelingen en generiek beleid uit. Indien mogelijk worden uitkomsten van andere (evaluatie)trajecten gebruikt, zoals bv. het NPLG (ecologische analyses). Acties bestaan in ieder geval uit één op één gesprekken met waterbeheerders, gezamenlijke sessies en rijk-regio dagen. N.t.b. opdrachtnemers zullen hierin een rol gaan spelen, bijvoorbeeld voor inhoudelijke expertise en/of procesbegeleiding.

Tabel 1.3: Acties horende bij deelproject 3: prognose 2027

	Actie	Proces verwachte uitkomsten en	Betrokken partij(en)	Timing
3.1	Landelijk doorrekenen 'quick wins': nieuwe scenario's. In ieder geval de volgende scenario's voor oppervlakte water: - Chemie op orde - Nutriënten op orde	Met het huidige modelinstrumentarium wordt met het doorrekenen van deze scenario's meer inzicht verkregen in het resterende handelingsperspectief om de KRW doelen in 2027 te halen. Resultaten inbrengen in Joint Fact Finding (Actie 3.5) en als onderdeel	lenW en kennisinstituten. Resultaten duiden in kernteam evaluatie, opleveren in tussenrapportage en bespreken in regulier KRW proces.	Q3 en Q4 2022

Bijlage 2 bij Vraagspecificatie

KRW vanaf 2022: samen verder

		eindrapport evaluatie 2024.		
3.2	Landelijk doorrekenen nieuwe (beleids)ontwikkelingen voor grond- en oppervlakte wateren Intentie om mee te nemen: - Definitief SGBP3 delen A en B - Meest recente inschatting doelbereik buitenland - NPLG c.q addendum 7^e AP, evaluatie BO nitraat in grondwaterbeschermingsgebieden - Invloed extremer klimaat (temperatuur, droogte) op KRW doelbereik - Resultaten aangescherpte DAW monitoring als input - DAW GAWs, Ups (voorgestelde maatregelen 2022-2027) - Gebiedsdossiers incl. Ups drinkwaterwinningen (indien mogelijk). Meenemen van nog uit te voeren evaluatie RIVM effectiviteit maatregelen uit UPs gebiedsdossiers - Overige maatregelen grondwater - PAGW en Natura 2000	Waar nodig en mogelijk zullen kennisinstituten nieuwe modelberekening uitvoeren. Het uitgangspunt is dat andere trajecten benut worden (zoals ecologische analyses en WUR berekeningen in NPLG traject, evaluatie mestbeleid 2024 en nitraatrapportage, of RWS WVL acties omtrent chemische stoffen. Resultaten duiden met kernteam evaluatie. Resultaten inbrengen in Joint Fact Finding (Actie 3.5) en als onderdeel eindrapport evaluatie 2024.	lenW zal borgen dat nieuwe ontwikkelingen worden meegenomen. Uitgangspunt is dat uitkomsten uit andere analyses zoveel mogelijk worden benut. Kennisinstituten voeren de analyses uit in opdracht van lenW. DAW In samenwerking met drinkwaterbedrijven en provincies mogelijkheden verkennen voor een verbeterde inschatting van KRW doelbereik in drinkwater bronnen (innamepunten en grondwaterbeschermingsgebieden). Inschatting van de effectiviteit van bepaalde maatregelen en waar mogelijk gecombineerde effecten op waterlichaamniveau. Waterbeheerders (provincies, waterschappen, RWS) als zij doorrekening van generiek beleid (NPLG) als input gebruiken voor update regionale analyses.	Q3 en Q4 2023
3.3	Landelijke kwalitatieve inschatting van effectiviteit generiek beleid en landelijke maatregelen waaronder: - maatregelen chemie - gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's drinkwaterwinningen - DAW	Desk studie: bundelen inzichten uit landelijke analyses en studies, zoals basisdocumentatie stoffen, stoffiches en NAW/ex-ante. Expertise bundelen over effectiviteit generiek beleid en landelijke maatregelen. Resultaten inbrengen in Joint Fact Finding (Actie 3.5) en als onderdeel eindrapport evaluatie 2024.	lenW, DAW, RWS en kennisinstituten. RWS WVL en lenW geven (kwalitatieve) prognose en handelingsperspectief chemie op basis van stoffiches en lopende acties.	2023
3.4	Verdergaande regionale analyse levert indien nodig inzicht in: 1. de verwachte toestand per waterlichaam 2027 en resterend handelingsperspectief 2. Bronanalyse per waterlichaam en inzicht in verdeling bronnen 3. Effectiviteit maatregelen Per KRW stof of biologisch element in kaart brengen waarom doel wel/niet gehaald wordt. Hierbij aftappen van bestaande onderzoeken/studies/monitoring/kennis waar mogelijk, bijvoorbeeld voor verklaren doelgat. Drie bovenstaande onderdelen dragen bij aan gedragen beeld over doelbereik en handelingsperspectief.	Uitvoeren/aanvullen van regionale analyse en/of leveren van aanvullende informatie en expertise per beheergebied door RWS, provincies en waterbeheerders. Kans: input NPLG gebruiken om impact regionaal door te rekenen. Resultaten inbrengen in Joint Fact Finding (Actie 3.5) en als onderdeel eindrapport evaluatie 2024.	Vraagt indien nodig en gewenst financiële bijdrage, inzet en capaciteit van provincies, waterschappen en RWS. Inzichten uit deelproject 1 kunnen leiden tot afspraken over de uit te voeren regionale analyses (bijvoorbeeld kader voor regionale analyses, afspraken over peer review, transparantie methodes, input en gebruikte aannames).	2023
3.5	JOINT FACT FINDING Samenbrengen van regionale en landelijke analyses om te komen	Gezamenlijk de regionale en landelijke analyses, expertise en inzichten	lenW trekt. RWS, DAW, waterschappen, provincies, drinkwaterbedrijven en	Q3 2023 tot en met

	1. tot één gedeeld ingeschat beeld van het KRW doelbereik 2027 Voortbouwen op inzichten ex-ante en NAW; nieuwe inzichten regionale en landelijke analyses en expert-judgement gebruiken als aanvulling. 2. Meer grip op oorzaken resterend doelgat Deze actie vraagt ook een reflectie op bijvoorbeeld: - toepassing van de pragmatische methode - de rol van na-ijling - de rol van exoten - de rol van beheer en onderhoud en handhaving - relatie grondwater-opervlaktewater Procesvragen zoals: Welke alternatieve maatregelen kunnen nog genomen worden? Waarom zijn deze niet eerder meegenomen? Reflectie op de kosten daarvan? Wie staat daarvoor aan de lat en interactie tussen verantwoordelijken? 3. Meer zicht op de effectiviteit maatregelen Zoals de resultaten van de pilots maatregel-effect relaties van geselecteerde maatregelen uit de nieuwe BOOT lijst Zoveel mogelijk gebruik maken van bestaande studies, inzichten en expert kennis. Wegen van belang maatregel in het watersysteem	samenbrengen in een rapportage om te komen tot één inschatting van doelbereik per KRW waterlichaam. Joint Fact Finding proces zal bestaan uit interactieve sessies, één op één gesprekken en rijk-regio dagen. Daarnaast is er de mogelijkheid om een meerdaagse heisessie te organiseren. Uitkomsten zijn onderdeel van eindrapport evaluatie 2024.	kennisinstituten zijn nauw betrokken. Onafhankelijke procesbegeleider zal betrokken worden om de Joint Fact Finding in goede banen te leiden. Daarnaast zal een panel benoemd worden met onafhankelijke experts (niet direct betrokken bij uitgevoerde analyses) om de uitkomsten Joint Fact Finding te duiden.	Q3 2024
--	--	---	--	----------------

7. Haalbaarheid

Zaken die het project nadelig kunnen beïnvloeden:

- Capaciteit en inzet bij kennisinstituten.
- Inzet, capaciteit en beschikbare gegevens van waterbeheerders voor Joint Fact Finding en (indien nodig) voor het uitvoeren van aanvullende regionale analyses.
- Wanneer aanvullende regionale analyses kansrijk/wenselijk zijn kan beschikbaarheid van middelen een rol spelen. IenW heeft aangeboden regionale analyses te co-financieren.
- Mate, vorm en snelheid waarin NPLG van de grond komt en tijdige beschikbaarheid ecologische analyses.
- Er is een afhankelijkheid van evaluaties/monitoring vanuit o.a. mestbeleid, gewasbeschermings-middelenbeleid, DAW
- Eventuele vertraging in de ontwikkeling van het modelinstrumentarium.

Kritische succesfactoren:

- Samenwerking en verbinding. Verantwoordelijkheden zijn diffuus belegd. We hebben elkaar nodig.
- De mate waarin het haalbaar is een gedegen regionale analyse te koppelen aan de landelijke analyse, zodanig dat de resultaten daarvan uiterlijk Q3 2024 beschikbaar zijn op KRW waterlichaam niveau.
- De mate waarin een bronanalyse kan worden opgeleverd die partijen op hoofdlijnen inzicht geeft in wie welke rol speelt bij het 'dichten' van het doelgat.
- De mate waarin maatregelen voortkomend uit NPLG kunnen worden doorgerekend en waarvan ook regionale effecten inzichtelijk kunnen worden gemaakt.

8. Projectfasering

Het project kent de onderstaande fasen en mijlpalen en bevindt zich nu in de go-no go fase:

FASE	BESCHRIJVING MIJLPALEN
1. Initiatiefase Q3 2021 – Q1 2022	Startnotitie PT breed november 2021 Go: gezamenlijk traject gestart
2. Definitiefase Q1 2022 – Q2 2022	Kernteam stelt plan van aanpak op Go/no-go: plan van aanpak ter goedkeuring in Bestuurlijk Overleg Water en bestuurlijk draagvlak bij RBOs
3. Voorbereidingsfase Q3 2022 – Q4 2022	Definitieve samenstelling projectorganisatie Opdrachtverlening
4. Realisatiefase Q3 2022 – Q3 2024	Start met acties conform planning van de deelprojecten Oplevering tussenproducten & eindrapport Monitoring voortgang (inhoud, risico's, budget) door kernteam. Tussentijdse go/no-go bij wijzigingen plan of bij uitkomsten die vragen om sturing DO
5. Nazorgfase Q3 2024 – Q2 2025	Gebruik van het projectresultaat t.b.v. onderbouwde keuzes richting 2027 Agendering 'keuzes richting 2027' in BO Water

9. Financiering en inzet

Met het instemmen met dit plan van aanpak committeren betrokken partijen zich aan de inzet bij overleggen genoemd in hoofdstuk 3. Daarnaast committeren allen zich aan het voorgestelde Joint Fact Finding Proces en de voor de evaluatie benodigde inzet en middelen.

Voor stap één van het Joint Fact Finding proces in deelproject 1 zullen provincies, waterschappen en RWS inzichten leveren voor de door lenW uit te (laten) voeren desk studie (september 2022) en rekening houden met deelname aan 2 à 3 sessies (2 à 3 dagdelen) in oktober en november 2022. Per situatie en/of regio wordt bekeken of één op één sessies en/of (start/afsluitende) sessies per deelstroomgebied mogelijk zijn. lenW heeft middelen gereserveerd om hiervoor procesbegeleiding te organiseren.

Na het doorlopen van stap 1 JFF kan eind 2022 de verwachte inzet voor de jaren 2023 en 2024 per partij precies uitgewerkt worden.

Voor deelproject 2 (2023) wordt geen extra werk verwacht voor waterschappen, provincies en RWS, dit sluit aan bij het reguliere KRW werk. Vanuit DAW en drinkwaterbedrijven zal aanvullende data geleverd worden. lenW zal voor dit deelproject wel extra inzet en middelen reserveren.

Voor deelproject 3 (stap 2 van het Joint Fact Finding proces) wordt van alle partijen meer inzet en middelen gevraagd. Voor lenW gaat het dan om het landelijk door laten rekenen van scenario's en nieuwe ontwikkelingen (2023), en het faciliteren van het Joint Fact Finding proces. Voor waterbeheerders, provincies, RWS, drinkwaterbedrijven en DAW zal de inzet variëren: daar waar aanvullende regionale analyses (uitvoering 2023-begin 2024) nodig en gewenst zijn, ligt de bekostiging en capaciteit hiervan bij de desbetreffende waterbeheerder(s). De regionale analyses streven naar het geven van inzicht per waterlichaam in: 1) verwachte toestand waterlichaam 2027 op basis van beschikbare informatie en kennis in 2024, 2) bronanalyse per waterlichaam en verdeling inzicht bronnen, 3) inzicht in oorzaken resterend doelgat indien niet bereiken doel 2027, 4) inzicht in resterend handelingsperspectief bij niet bereiken doel 2027. lenW is bereid tot cofinanciering van aanvullende regionale analyses, zoals dit het geval is bij de regionale analyse van RBO Maas. Daarnaast wordt er in dit deelproject van alle betrokken partijen in ieder geval inzet gevraagd voor 2 werksessies voor het samenbrengen en begrijpen van regionale en landelijke kennis (Q3 en Q4 2024).